

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Avatar

1 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg met het experiment 'pijn in het bureaublad'/'de verlengde neus' dat Jake volgens de opvatting van Clark kan leren omgaan met zijn Na'vi-lichaam: zintuiglijke prikkeling van het eigen lichaam en van de omgeving kan leiden tot het inlijven van het Na'vi-lichaam, zoals een bureaublad/andermans neus in het experiment ingelijfd kan worden bij het eigen lichaam.

voorbeeld van een goed antwoord:

Volgens Clark zijn de lichamelijke grenzen van de mens niet vastgelegd. Mensen kunnen hun omgeving snel inlijven. Uit het experiment 'pijn in het bureaublad' blijkt hoe eenvoudig dat gaat. Mensen worden tegelijkertijd op hun hand en op het bureaublad getikt, terwijl ze alleen het bureaublad zien. Binnen korte tijd krijgen zij daardoor het gevoel alsof het bureaublad bij hun lichaam hoort, met een schrikreactie tot gevolg als iemand nu op het bureaublad wil slaan met een hamer. Het lichaam en de hersenen van Jake worden geprikkeld en ook het Na'vi-lichaam ontvangt prikkels. Binnen korte tijd krijgt Jake daarom het gevoel dat het Na'vi-lichaam tot zijn eigen lichaam behoort, waardoor hij er goed mee kan leren omgaan.

2 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat de verhouding die Jake in het begin tot zijn Na'vi-lichaam heeft, past bij het begrip 'interface', omdat Jake zich bewust tot dit lichaam moet richten om ermee om te gaan 1
- een uitleg dat de verhouding die Jake later tot zijn Na'vi-lichaam heeft, past bij het begrip 'cyborg', omdat zijn Na'vi-lichaam verdwijnt naar de achtergrond van zijn handelen 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Jake ervaart zijn Na'vi-lichaam in eerste instantie als een instrument, waarmee hij zich klungelig beweegt. Hij verhoudt zich tot zijn Na'vi-lichaam als tot een interface, waartoe hij zich bewust moet richten. Dit lichaam is een instrument en geen automatisch deel van hem. 1
- Jakes Na'vi-lichaam wordt later automatisch in het gebruik en verdwijnt naar de achtergrond van zijn handelen. Met zijn Na'vi-lichaam vormt Jake daarom een cyborg, een mens-technologiehybride. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van wat volgens De Mul het mensbeeld van het humanisme is: de mens is een redelijk wezen met zelfbewustzijn / een eigen wil / de vrijheid om zelf keuzes te maken 1
- een uitleg met een voorbeeld van een hedendaagse techniek dat de humanistische identiteit van de mens volgens De Mul verandert, omdat deze techniek invloed uitoefent op het zelfbewustzijn/de eigen wil/de vrijheid om zelf keuzes te maken 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- In de humanistische traditie wordt de mens gezien als een redelijk wezen dat zelfbewust is en de vrijheid heeft om zelf keuzes te maken. 1
- Volgens De Mul kunnen technieken die gericht zijn op het verbeteren van de menselijke cognitie de humanistische identiteit van de mens veranderen. Een hedendaags voorbeeld hiervan is een sportapp die bijhoudt hoeveel je beweegt, reminders stuurt als je te lang stilzit en sportief gedrag beloont. Een eenvoudige techniek zoals deze kan de vrijheid van een mens om zelf bewuste keuzes te maken al beperken, omdat de prikkels uit de sportapp sturend werken. Omdat we omringd zijn door dit soort techniek, verandert dit ook de humanistische identiteit van de mens. 1

4 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met het voorbeeld van Jake als 'skxawng' dat Jakes bestaanservaring mede wordt gevormd door de blik van anderen: Jakes subjectieve ervaring van zichzelf verandert als hij zichzelf ziet als 'idiot' via de blik van de Na'vi 1
- een uitleg dat Jakes bestaanservaring als Na'vi niet wordt overstemd door de blik van anderen, zoals bij Fanon: Jake heeft te maken met een objectivering die een veel beperktere aard/reikwijdte/duur heeft dan de objectivering waar Fanon mee te maken had, waardoor de objectivering veel minder diep ingrijpt / Jake heeft als opdracht om door de Na'vi geaccepteerd te worden, waardoor het oordeel van de Na'vi aansluit bij zijn eigen wens 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Als mensen vanuit de blik van de ander naar zichzelf kijken en ontdekken dat hun subjectieve bestaanservaring niet strookt met de objectiverende blik van de ander, dan kan dit hun bestaanservaring veranderen. Als Jake via de blik van de Na'vi naar zichzelf kijkt en zichzelf ziet als een 'idiot', dan schaamt hij zich. Het oordeel van de Na'vi objectiveert hem en hij neemt dit oordeel over. En daarna gaat hij nog meer zijn best doen om een 'echte' Na'vi te zijn. De blik van de Na'vi heeft zijn bestaanservaring veranderd. 1
- Jake wordt geobjectiveerd door de blik van de Na'vi als ze hem een 'idiot' noemen. Maar dat is een veel minder grondige objectivering dan die waar Fanon mee te maken kreeg. Fanon raakt daardoor verwijderd van zijn subjectieve ervaring van er-zijn. Bovendien heeft Jake de opdracht om geaccepteerd te worden als Na'vi. Jake is er juist op uit om mede te worden bepaald door de blik van de Na'vi. In die zin overstemt de blik van de ander hem dus niet. Jake krijgt de kans om aan de typering 'idiot' te ontsnappen. 1

5 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg met de bestaanservaring van Jake dat bestaanservaringen een ethische dimensie hebben: onze ervaring dat wij op een bepaalde manier bestaan, zoals Jakes gevoel van verbondenheid met alles in de natuur, gaat gepaard met de opdracht om ons tot dat bestaan te verhouden.

voorbeeld van een goed antwoord:

De innerlijke ervaring van ons bestaan heeft een ethische dimensie, omdat die de vraag oproept hoe we ons bestaan vorm willen geven. In bestaanservaringen schuilt steeds de existentiële opdracht om ons tot ons bestaan te verhouden. Wanneer Jake zich aansluit op het dradennetwerk en zich verbonden voelt met alles in de natuur, doet dit ook een beroep op hem om zich te bezinnen op zijn eigen leven en wat hij daarin belangrijk vindt.

6 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met het voorbeeld van het mycelium dat bomen volgens Morton net als mensen handelingsvermogen hebben omdat de grens tussen bewust en onbewust handelen niet goed te trekken is / omdat het vermogen van mensen om vooruit te denken wordt overschat 1
- een argument met het begrippenpaar 'vrijheid en determinisme' dat bomen, in tegenstelling tot mensen, geen handelingsvermogen hebben: gedrag van bomen is niet vrij, maar gedetermineerd 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Bomen kunnen via het mycelium informatie uitwisselen en zelfs water doorgeven aan andere bomen. De ontdekking dat ze meer water doorgeven aan hun eigen nakomelingen, laat zien dat bomen hierin keuzes maken. Volgens Morton schrijven we mensen handelingsvermogen toe, omdat ze vooruit kunnen denken en plannen. In werkelijkheid wordt dit vermogen volgens Morton overschat. Mensen bedenken en plannen hun handelen vaak niet zozeer, maar gedragen zich gewoon op een bepaalde manier. De keuzes van bomen en mensen lijken daarom op elkaar. En als mensen handelingsvermogen hebben dan kunnen we volgens Morton evengoed zeggen dat bomen handelingsvermogen hebben. 1
- Het doorgeven van water aan nakomelingen kan wel degelijk een gedetermineerde reactie zijn, die door bepaalde signalen van de boomwortels tot stand komt. Maar zelfs als het handelen van bomen niet gedetermineerd is, dan zijn bomen zich nog steeds niet bewust van wat ze doen. Pas door bewustzijn en reflectie op het eigen gedrag kun je spreken van vrijheid. Zonder die vrijheid hebben bomen ook geen handelingsvermogen. 1

7 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat ecologisch denken over het mycelium volgens Morton niet zal leiden tot een geruststellend besef van harmonie met de natuur: we missen een referentiepunt om onze verbondenheid met het mycelium betekenis te geven.

voorbeeld van een goed antwoord:

Als Morton pleit voor ‘ecologisch denken’, dan benadrukt hij daarmee dat mensen verbonden zijn met alles om hen heen. Dit leidt volgens Morton echter niet tot een besef van harmonieuze verbondenheid zoals in Avatar, het is eerder beangstigend. Omdat alles verbonden is, bestaat er geen duidelijk afgebakende voorgrond of achtergrond en moeten we de desoriënterende openheid onder ogen zien. Dit gebeurt ook als we beseffen dat we verbonden zijn met het mycelium. Wij zijn daar als mensen zodanig mee verbonden en zelfs uit opgebouwd, dat we het referentiepunt missen om betekenis te kunnen geven.

8 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat een uitleg dat de grens tussen menselijk en niet-menselijk vervaagd is, met:

- de actor-netwerktheorie: mensen zijn deel van een netwerk van actoren, waarin ook niet-levende actoren zaken in beweging kunnen zetten 1
- het voorbeeld van antibiotica: antibiotica hebben als niet-levende actoren gevolgen voor de mens 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

Het voorbeeld van antibiotica laat zien dat mensen, schimmels en antibiotica allemaal actoren zijn in een netwerk. Antibiotica hebben invloed op mensenlevens en kunnen de samenleving zelfs ingrijpend veranderen. Mensen zijn enerzijds actoren, bijvoorbeeld omdat ze antibiotica produceren, maar ze zijn ook zeer afhankelijk van antibiotica. Zo kan antibioticaresistentie ingrijpende gevolgen hebben voor de gezondheid van mensen. Volgens de actor-netwerktheorie zitten mensen en schimmels samen in een netwerk waarover het handelingsvermogen is verspreid. Door het actieve karakter van niet-mensen te benadrukken, vervaagt bij Latour ook de grens die we rondom de mens hebben getrokken.

2

9 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met het voorbeeld van het bos van de Na'vi dat Latour een voorstander is van de oprichting van een Parlement van de dingen: de niet-menselijke stem, het bos van de Na'vi, kan zo worden gehoord, waardoor mensen hier verantwoordelijkheid voor kunnen nemen 1
- een argumentatie met een voorbeeld of het goed is om een Parlement van de dingen op te richten 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Alleen mensen kunnen volgens Latour verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen handelen en ze zijn daarbij ook verantwoordelijk voor het niet-menselijke. Via een Parlement van de dingen kan het niet-menselijke een stem krijgen. Het bos van de Na'vi kan daar bijvoorbeeld een stem in krijgen als mensen proberen te verwoorden welke 'belangen' en 'wensen' het bos heeft. 1
- Ik denk dat een Parlement van de dingen een goede manier is om het niet-menselijke een stem te geven. In mijn stad heeft de rivier bijvoorbeeld meer ruimte gekregen, om overstromingen te voorkomen. Ik denk echter dat daarbij vooral gedacht is aan de belangen van de mensen, zoals zwembieden en veiligheid. Als iemand de belangen van de rivier had mogen verwoorden, zoals gezond water voor de vissen of biodiversiteit door natuurlijke oevers, dan had er misschien een plan kunnen ontstaan waarvan de mensen en de rivier allebei hadden geprofiteerd. 1

of

- Ik geloof niet dat we een Parlement van de dingen moeten oprichten. Op dit moment zijn er voldoende natuur- en milieuorganisaties die de belangen van de natuur verwoorden. Zo is er bijvoorbeeld de Waddenvereniging, die zich mengt in gesprekken over de Waddenzee. Het is de vraag of deze 'stem' altijd gehoord wordt, maar ook in een Parlement van de dingen zullen de belangen van de Waddenzee moeten worden afgewogen tegen de belangen van bijvoorbeeld de vissers en de recreanten. 1